

Verslag netwerkdag voor taalcoördinatoren | 6 april 2017
Domstad Utrecht

Met zo'n 100 deelnemers zat de kleine congreszaal van Domstad helemaal vol! Dat zorgde meteen voor een goede sfeer: er werd flink bijgepraat en uitgewisseld. Het was een afwisselende dag, met een vrolijke afsluiter: een boekverloting!

Plenaire lezingen

Verbeeldingskracht helpt bij het begrijpen van tekst. Lezing naar aanleiding van het proefschrift Moving beyond words | Lisanne Bos

Voor veel leerlingen in het basisonderwijs blijft begrijpend lezen een struikelblok. Een mogelijke oplossing hiervoor is het 'beleven' van de situatie en gebeurtenissen die in de tekst beschreven worden. Lisanne Bos heeft in deze lezing haar eigen proefschrift nader beschreven, waarin zij onderzoek heeft gedaan naar het situatiemodel. In dit model wordt nader beschreven hoe lezers een visuele representatie maken van een gelezen verhaal, in plaats van alleen een talige voorstelling. Er werden tests verricht in groep 5 en 6 van verschillende basisscholen, om zo onderzoek te doen naar drie leesstrategieën die van belang zijn voor het vormen van zo'n situatiemodel:

- Mentaal simuleren: Het ging er hierbij om dat je alle zintuigen liet werken bij het lezen, de lezer moet het verhaal echt beleven en voelen in plaats van alleen voor zich zien, dit biedt de infrastructuur voor het situatiemodel.
- Inferenties maken: De lezer moet hierbij coherenties bewaren door terug te grijpen naar alles wat hij/zij al weet. Er moet geschipperd worden tussen eigen informatie, voorkennis en hints in de tekst.
- Begripsmonitoring: Bij begripsmonitoring gaat het erom dat de lezer bewust wordt van zijn eigen begrip en verschillende soort en informatie en dimensies in een tekst, door bijvoorbeeld inconsistenties te signaleren.

Bij alle drie de strategieën bleek dat de leesmotivatie en het leesbegrip sterk stegen in vergelijking met de controlegroep. Visualiserend lezen kan dus helpen bij begrijpend lezen en het kan vakoverstijgend worden ingezet.

- Download [de presentatie](#)
- Download [het artikel](#):
Bos, L., Wassenburg, S., Koning, B. de en Schoot, M. van der (2017) Visualiseer wat je leest: 'Hé, zo vind ik lezen opeens leuk' In *Veerkracht* Jaargang 14 – nummer 1 / 2017, p 4-7

In gesprek over je rol als taalcoördinator

| Klarinske de Roos

Klarinske ging via een interactieve manier met ons in gesprek over onze rollen en verantwoordelijkheden als taalcoördinator; je geeft advies, schrijft beleid, stimuleert vernieuwingen, coacht leerkrachten... In je 'inhoudelijk leiderschap' als taalcoördinator kom je van alles tegen: dwarsliggende collega's, eigenwijze IB-ers en drammerige directeuren. Ook gingen we in groepjes uiteen om – aan de hand van beelden die we bij onze rol vonden passen – te praten over wat we in het taalcoördinatorschap tegen komen. Via Mentimeter deelden we plenair onze kansen en tips met elkaar. De resultaten van deze sessies zijn ook te downloaden. Mentimeter zelf bleek ook op enthousiasme te kunnen rekenen ☺ Voor wie dat eens wil proberen: www.mentimeter.com. Nog vragen? [Mail](mailto:Klarinske) Klarinske!

- Download [de presentatie](#)
- Bekijk [de resultaten](#) uit Mentimeter
- Bekijk de [Prezi presentatie](#) over inhoudelijk leiderschap van de [netwerkdag van vorig jaar](#).

Welke boeken mogen niet in uw schoolcollectie ontbreken?

| Merel de Vink

Een goede schoolbibliotheek met een aantrekkelijk collectie is de eerste stap bij het bevorderen van leesmotivatie. Aan het eind van de netwerkdag presenteerde Merel de Vink (van [Leesvink](#)) per 2 jaargroepen tips over boeken en tekstsoorten en gaf ze aan welke boeken absoluut niet in de collectie van de schoolbibliotheek mogen ontbreken. Merel had drie leuke boekenpakketjes samengesteld die we hebben verlost onder de deelnemers! Boeken, altijd een feestje!

- Download [de presentatie](#)

Keuzeprogramma

Geïntegreerd taalaanbod; twee verhalen uit de praktijk: Alles in 1

| Alles in 1 - Judith Vrielink (leerkracht Sterrenboog in Beltrum) en Ab van den Heuvel (directeur Klavertje4 in Oudewater)

In de eerste bijdrage stond de methode Alles in 1, een methode voor thematisch, samenhangend onderwijs, inclusief taal, centraal. Vanuit hun eigen ervaringen met het werken met deze methode vertellen Ab van den Heuvel en Judith Vrielink hoe zij op hun scholen werken met deze methode en welke keuzes er zijn gemaakt om taal volledig te integreren in deze methode. Judith: "De hele school werkt dan bijvoorbeeld aan het thema Verkeer en Vervoer. Alles ademt dat thema. Daar zit zoveel taal in." Naast taal, wereldoriëntatie en Engels biedt Alles-in-1 ook aansluitende creatieve vaardigheden. De spellingcategorieën, de werkwoordspelling, de grammaticaregels en de leesstrategieën worden uitgelegd en geoefend in de aparte leerlijn Alles Apart. Na afloop konden de deelnemers de materialen inkijken.

- Bekijk [Alles-in-1](#)

Geïntegreerd taalaanbod; twee verhalen uit de praktijk: IPC

| IPC - Annette Jonker (directeur IPC school Merlijn in Eemnes)

In het tweede deel van de workshopronde vertelde Annette Jonker over vakoverstijgend taalonderwijs op haar school in combinatie met het International Primary Curriculum (IPC). IPC is een integraal, thematisch en creatief curriculum voor kinderen van 4 tot 12 jaar gericht op de creatieve en zaakvakken. Annette vertelde hoe een IPC Unit wordt uitgewerkt in de klas en zoomde daarbij in op de talige taken en vaardigheden die daarbij op een natuurlijke en betrokken manier om de hoek komen komen. Door de integratie van taal met de IPC-units creëren de leerkrachten een rijke taalomgeving voor elk kind. Annette "Als je samen een vulkaanuitbarsting nabootst in de klas, zorg je voor betekenisvolle contexten waarbij leerlingen betrokken en actief met taal en wereloriëntatie bezig zijn". Hiermee ontwikkelen leerlingen hun vaardigheden in mondelinge taal, luisteren, lezen, schrijven en taalbeschouwing.

- Download [de presentatie](#)
- Bekijk de site van [IPC Nederland](#)
- Bekijk de site van [Merlijn](#) in Eemnes

Leerlijn literatuur & lezen van de Stadkamer Zwolle

| Jolanda Versluis (Stadkamer Zwolle) en Miriam Janssen (De Talentuin)

In deze workshop werd informatie gegeven over de leerlijn 'Literatuur & Lezen' van Stadkamer Zwolle. In deze leerlijn wordt in stapjes toegewerkt van leesbevordering naar creatief schrijven, voor onder-, midden- en bovenbouw. Om deze stappen zelf te ervaren werd aan de deelnemers gevraagd om uit [een lijst met titels](#) (voorbeeld: de olifant die de tango wilde dansen) er een te kiezen en hier een achterflap over te schrijven. Als volgende opdracht moest men een verhalend [tekstje omzetten](#) in een gedicht van 25 woorden. De workshop werd afgesloten met een gesprek met de taalcoördinatoren over de manier waarop literatuureducatie nu wordt ingezet op hun scholen, of zij vinden dat dit werkt en hoe hoe zij dit eventueel graag verbeterd zouden willen zien.

- Download [de presentatie](#)
- Download een [fragment uit de leerlijn](#)
- Bekijk een preview van de [leerlijn Literatuur en Lezen](#)
- Informatie over de leerlijn leerlijn ['Gedichten en verhalen in de stellingen'](#)

Mindmappen met kleuters

| Rianne Hofma (leraar en mindmapspecialist) en Monica Koster (onderzoeker VU)

Rianne Hofma laat zien hoe mindmappen ingezet kan worden als didactiek om de taalvaardigheid van kleuters te verbeteren. Doordat een mindmap een visuele tool is, is deze bij uitstek geschikt voor de kleuterklas. Rianne combineert het maken van een mindmap met het herhaald voorlezen van een prentenboek en werkt daarbij met richtvragen vooraf. Dit zijn bij elk boek dezelfde vragen: (1) wie komen er voor in het verhaal, (2) waar speelt het verhaal zich af, (3) wat is het probleem in het verhaal en (4) wat is de oplossing? Deze vragen zijn de basis voor de takken van de mindmap. De mindmap die op deze manier ontstaat is een visuele samenvatting van het verhaal. Deze wordt opgehangen bij een verteltafel waar kleuters het verhaal kunnen naspelen. Verder leent mindmappen zich ook goed voor woordenschatactiviteiten: door het clusteren, categoriseren en visualiseren van woorden en begrippen wordt de samenhang tussen concepten duidelijk, waardoor nieuwe woorden makkelijker worden onthouden. Rondom deze mindmaps kunnen allerlei taalspelletjes worden gedaan. Na een aantal jaren werken met mindmaps valt op dat de leerlingen beter scoren op het onderdeel Kritisch Luisteren van Cito Taal voor Kleuters. Dit aspect wordt op dit moment nader onderzocht aan de Vrije Universiteit in Amsterdam in een kortlopend NRO-praktijkonderzoek, met 23 klassen van 8 scholen.

- Op [de website van Rianne](#) zijn diverse voorbeelden van mindmaps te vinden.

Taaldomeinen in samenhang

| Joanneke Prenger & Hieke van Til

Joanneke begon de workshop door de deelnemers te laten nadenken wat zij onder 'samenhang in het taalonderwijs' verstaan. De reacties liepen wijd uiteen: je kunt het hebben over taal in samenhang met andere vakken, over 'taal is overal', maar ook over samenhang binnen het taalonderwijs – tussen de verschillende domeinen. Om dat laatste type samenhang draaide het in deze workshop. In het basisonderwijs lijkt er soms namelijk sprake van allerlei verschillende 'modules' in van het taalonderwijs Nederlands: beginnende geletterdheid, aanvankelijk lezen, voortgezet technisch lezen, begrijpend lezen, spreken, luisteren, schrijven, handschrift, grammatica of taalbeschouwing, spelling en woordenschat. Om het taalonderwijs betekenisvoller en motiverender te maken, zouden we het meer moeten ontkavelen (zie ook [de rede](#) van Amos van Gelderen en Erik van Schooten): de samenhang tussen al deze domeinen expliciet moeten maken voor leerlingen. Zodat leerlingen zien dat dat wat je leert bij het lezen van teksten over verbindingswoorden, je ook kunt gebruiken bij het schrijven van teksten. Door een gezamenlijke *focus van instructie* te kiezen, maak je de samenhang expliciet. Joanneke illustreerde dat aan de hand van een les uit het materiaal van Mariëtte Hoogeveen: [schrijven met peer response](#). Hieke vertelde vervolgens dat we aan het zoeken zijn naar manieren hoe we leraren kunnen ondersteunen die met taalmethodes werken maar deze vorm van samenhang meer terug willen laten komen in hun lessen. Wellicht via suggesties bij taallessen uit methodes? Met die vraag bogen de deelnemers zich ook over een les uit een taalmethode. Uit het gesprek na afloop bleek dat het thema complex is en we hier nog lang niet over uitgepraat zijn. Joanneke en Hieke gaan de deelnemers daarom uitnodigen voor een vervolg. Ook belangstelling? [Meld je aan!](#)

- Download [de presentatie](#)

- Lees [het artikeltje](#) over Taaldomeinen in Samenhang in SLO Context PO

Betekenisvol leren: taal en muziek met Living

| Bernadet Jager (Cedin) en Marleen Miedema (Betekenisvol muziekonderwijs bij Penta Primair), Itie van den Berg (consultant educatie),

In deze workshop lieten Bernadet Jager en Marleen Miedema zien hoe muziekonderwijs kan worden ingezet om taalonderwijs op de basisschool te versterken. In hun 'Living Lab'-aanpak werken leerkrachten en vakdocenten nauw samen en verbinden ze muziek en taal in reeksen lessen waarin kennis en vaardigheden van zowel taal als muziek worden bijgebracht.

Tijdens de workshop werden de deelnemers uitgenodigd deel te nemen aan een aantal concrete voorbeelden van gecombineerde taal-muziekopdrachten, zoals het zingen van liedjes op basis van een prentenboek. Met de liedjes wordt de kinderen niet alleen kennis over ritme en toonhoogte bijgebracht, maar wordt ook het verhaal uit het prentenboek verder uitgediept.

- Download [de presentatie](#)
- Download [het verslag](#) van de workshop van een van de deelnemers

